

Volt egyszer egy Baradla...

Volt egyszer egy barlang, Isten csodálatos teremtett világának közepén. Amolyan protestáns, mondhatni református barlang. Egészen pontosan fogalmazva a Barlang, amit mi, helyiek közelebről is ismerve Baradlának nevezünk. Örülünk neki, büszkék vagyunk rá, ugyanakkor némi kritikával, sőt egyenes nemtetszéssel is gondolunk rá, mert a Barlang beleolvadt a létünkbe. A faluéba, a környékébe, az emberek gondolatába. Aki egyszer szívtá már a Baradla valamelyik ágának levegőjét, hunyorgott a barlangi sötétségben, didergett forró nyár derekán a hűs járatokban vagy fülelte az echóval játszadozó, követ növesztő vízcseppek dallamát, soha nem szabadulhat tőle. Akkor sem, ha meghal. Mert még a szinpetri temető port őrző mementói közé is belopakodott néhány barlangi vízformálta, időfaragta cseppkőoszlop. Az itteni embernek olyan, mint a létezés. Vagy mint a levegő, amit nem becsülünk meg, mert minden nap minden percében jogot formál rá tudónk, életet bennünket, mégsem veszünk tudomást róla. Mert mindenkié, senki sem birtokolhatja. Vagy mégis eljön majd az az idő. Mert a birtokolhatatlan cseppkőcsodák mégis „tulajdonná” lettek, amit el lehetett adni, akkor jó áron, jó feltételekkel. Persze az ár azóta elveszett. A feltételek ugyan nem változtak, csak a világ folyton megújuló ideológiák közötti hányódása tette azokat majdhogynem elfeledetté. Majdnem elfeledetté. Mert a lelkészi hivatal irattárának mélyén csodásan megmaradt, lopva rejtett, kiáltva mesélő dokumentumok vannak. A Barlang persze semmit sem tud róluk, nem is akar. Annál inkább mi. Nézzük hát őket!

Az oroszok II. világháborús aggteleki vendégszereplését nem sok egyházközségi dokumentum élte túl. A templomból kórház, berendezéséből, kazettás mennyezetéből tüzelő, a parókiából lóistálló lett. A későbbi, 1989 előtti időben sem volt éppenséggel életbiztosítás egy olyan dokumentum lobogtatása, amivel az akkori államszervezet-vezetés felé igényt támaszthatott volna az egyházközség bármire is. A magántulajdon, s az egyházi tulajdon is csendesen háttérbe szorult. Az akkori lelkészek mégis évtizedeken keresztül megőriztek néhány iratot – bizonyára az irattár aljára süllyesztve – melyek meglehetősen érdekesek lehetnek. Ezek közül emelkednek ki azok az 1934-35-ben keltezett eredeti dokumentumok, melyek az Aggteleki Református Egyházközség „Nagy Baradla” barlanggal kapcsolatos „tulajdoni és egyéb dologbeli” jogairól és jogosítványairól tesznek bizonyosságot. Pontosítva a dokumentumok tartalmát, a fenti jogok eladásáról szólnak az iratok. Egy 1934. november 19-én keltezett, 22/935. iktatószámú, vízjeles papírra írt „megállapodás” módosítás, két darab (egy eredeti, aláírt, valamint egy másolati) „Megállapodás” 1934. novemberi dátumozással, valamint egy 1935. januárjában jóváhagyott „adásvételi szerződés”.

Az iratok tanúsága szerint: *„Az Aggteleki Református Egyház eladja az Aggteleki Cseppkőbarlang részét képező és az Aggteleki 180. A. telekjegyzőkönyvben 772. hrsz. alatt felvett ingatlan tekintetében őt a B. 11. sorszámú bejegyzés szerinti*

telekkönyvileg és tulajdonjoggal megillető eszmei hányadot és egyéb ezzel kapcsolatos bármi néven nevezendő jogosítványokat a Magyar Turista Szövetségnek.” Az Aggteleki Református Egyháznak tehát tulajdonjoga volt a Baradla-barlangban, még ha nem is kizárólagos. Ezen tulajdonjogát értékesítette az Egyházközség 1934-ben az akkor frissen megalakult Magyar Turista Szövetségnek. Az adásvételi szerződés megkötésekor a Magyar Turista Szövetséget dr. Zsitvay Tibor nyugalmazott igazságügy miniszter képviselte, míg az Egyházközséget dr. Soldos Béla főispán, az Egyházközség akkori gondnoka. A szerződést a Magyar Turista Szövetség részéről annak Tanácsa, míg az Egyházközség részéről az Egyházkerületi Közgyűlés hagyta jóvá. Az adásvételi szerződés részét képezi az a „Megállapodás,” mely érdekes, továbbgondolni méltó tényeket és kérdéseket vet fel ma is.

A „Megállapodás” első verziójában, annak 5. alpontjában szerepel egy olyan kitétel, mely szerint az Egyházközség javára a tulajdonjogon kívül fennálló „egyéb jogosítványok”, különösképpen a Baradlában felállított persely bevonása után a Református Egyházat az eddig megilletett anyagi előnyök megváltása fejében a Magyar Turista Szövetség évi 300 pengőt köteles az Egyházközségnek megfizetni. Akkori értéken a mai viszonyokat figyelembe véve ez egy tehén ára, ma kb. 3-400 ezer forint lenne. Ugyanezen megállapodás 6./ bekezdése részletesen tárgyalja és indokolja a járadékot: *„A Magyar Turista Szövetség az évi 300.-P. összeget elsősorban azért kívánja az Aggteleki Református Egyháznak juttatni, hogy ezzel a tényével néhai Baksay Dániel volt aggteleki református lelkésznek és az aggteleki cseppkőbarlang 30 éven át volt gondnokának azokat az elévülhetetlen érdemeit elismerje, amelyeket a barlang feltárása, kezelése és gondozása körül szerzett azáltal, hogy a természeti szépségekben immár olyan szegény Csonka-Magyarország kulturális érdekeit ennek révén rendkívüli mértékben előmozdította.”*

A meglehetősen hosszú körmondatból kiérződik a poszt-Trianoni Magyarország közgondolkodásának élő sebe, a lelkészi-barlanggondnoki szolgálat elismerése és az Egyházközség, mint tulajdonos, jó gazda megbecsülése. Érdemes lenne ma is elgondolkodni mindegyiken... Ami tény: az Aggteleki Református Egyházközségnek a Baradlában elhelyezett perselyen és a lelkész-gondnokon keresztül kézzel fogható és jelentős mértékű bevétel keletkezett a barlangból, mai viszonyok között fogalmazva: az idegenforgalomból. Ennek a jognak az átruházása hosszú távon kétség kívül a Baradla bemutatásának és fenntartásának-megóvásának szempontjából előremutató volt. Az Aggteleki Református Egyházközség akkori lelkésze, Tókos Károly, aki kézjegyével látta el az adásvételi szerződést, egyébként Baksay Dániel segédlelkésze volt Aggteleken.

Néhány szó Baksay Dánielről: szül: 1830. Sárospatak, mh: 1917. Aggtelek. Sárospataki diák, huszárörmmester, a Piski csata túlélője, az Aggteleki Református Egyház lelképásztorja 53 esztendőn át. A Baradla barlang gondnoka. Ismert

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

barlangleírása: „Az Aggteleki barlang 1899”. Jelen volt a Vörös-tói bejárat 1890-es megnyitásakor, melyet a Baradla vendéglönyvébe saját kezűleg is megörökített.

1936. január hó 2. napjától kezdve évenként mindenkor az évnek most megjelölt napján 300.- azaz Háromszáz pengő lesz a Magyar Turista Szövetség által az Aggteleki Református Egyháznak megfizetendő mindaddig, amíg az Aggteleki Cseppkőbarlang a megszerzett összes többi jogszivárvány és a jelenleg harmadik személyeket megillető jogok átruházása folyan is a Magyar Turista Szövetség kezelésében marad.

6./ A Magyar Turista Szövetség az évi 300.- P. összeget elsősorban azért kívánja az Aggteleki Református Egyháznak juttatni, hogy ezzel a tényével néhai Baksay Dániel volt aggteleki református lelkésznek és az aggteleki cseppkőbarlang 30 éven át volt gondnokának azokat az elévülhetetlen érdemeit elismerje, amelyeket a barlang feltárása, kezelése és gondozása körül szerzett azáltal, hogy a természeti szépségekben immár olyan szegény Csonka-Magyarország kulturális érdekeit ennek révén rendkívüli mértékben előmozdította.

7./ Jelen megállapodás...

Részlet a Megállapodás szövegéből

Budapest, 1934. november hó.
Mögtét, mint annak előtt.

Jósvafői István

Jósvafői István

Jósvafőre a Helyi Református Egyházközség elnöke részéről 1934. évi nov. 29.-án tartott közgyűlésben. Az 1934. november 19.-én szent üléstípusban foglalt pótmegállapodás érvénye mellett.

Jósvafőre a Magyar Turista Szövetség részéről 1935. január 21. tartott közgyűlésén

Jósvafői István

Jósvafői István

A Megállapodás aláírói

1935. január 14.-én hagyta jóvá a Magyar Turista szövetség Tanácsa az adásvételi szerződéshez csatolt „Megállapodás” módosítását. Az Aggteleki Református Egyházközség részéről Tókos Károly lelkipásztor, míg a Magyar Turista Szövetség részéről annak titkára és elnöke látta el kézjeggyével a módosítást. A módosítást érdemes szó szerint idézni a továbbgondolás megkönnyítése végett: „1936. január hó 2. napjától kezdve évenként mindenkor az évnek most megjelölt napján 300.- azaz: Háromszáz pengő lesz a Magyar Turista Szövetség által az Aggteleki Református Egyháznak megfizetendő. Amennyiben a Magyar Turista Szövetség az Aggteleki Cseppkő barlangra vonatkozó jogai más személyre vagy személyekre szállnának át, az évente teljesítendő 300.- pengős kötelezettség is átszáll a Magyar Turista Szövetség jogutódjaira, illetve jogutódjaira.”

1945 után új világrend jött. A Magyar Turista Szövetség eltűnt a történelem süllyesztőjében. Baksay Dániel sírja az aggteleki temetőben van most is. Az Aggteleki Református Egyházközség ma is létezik. A Baradla úgyszintén. Állami tulajdonban, az Aggteleki Nemzeti Park kezelésében. A 300 pengőnek megfelelő összeggel viszont már nem ismerik el sem Baksay Dániel, sem az Aggteleki Református Egyházközség elévülhetetlen érdemeit. Pedig ellenkező előjelű szerződésről nincsen tudomásom... Cogito ergo sum.

*Mező Arnold
lelkipásztor*

*Az átadott Baradla-barlang aggteleki bejárata – ma
(Fotó: Izápy Gábor)*